

UDC 378:070.4

doi: <https://doi.org/10.15330/clid.1.1.90-97>

ЯК ПІДГОТУВАТИ РЕДАКТОРА ДИТЯЧИХ ВИДАНЬ? ДОСВІД ПРОЄКТНОГО НАВЧАННЯ

HOW TO PREPARE AN EDITOR FOR CHILDREN'S PUBLICATIONS? PROJECT LEARNING EXPERIENCE

Марина Женченко

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7130-4509>

Ярослава Прихода

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1779-9539>

Abstract. The article uses analytical and synthetic, comparative, descriptive and systematic methods to systematise the experience of the project-based learning method in the creation of children's book projects by students of the Department of Publishing and Editing of the Educational and Research Institute of Journalism.

Using the case study method, the author summarises the practices of creating socially significant thematic profiles for educational projects: work with historical and social memory (people, events, city, places); ecology, nature; family values. The Russian-Ukrainian war exacerbated the perception and feeling of new military realities. The thematic profiles were complemented by issues of security, fear, home as a place of rootedness, communication, etc. Students worked on credit projects: "Medusia is looking for a home" - about Kherson bees; "Airplane Poems" - translation of poems from Russian into Ukrainian; family history; "Alphabet of Ukrainian cities".

It was determined that in the work on the project, students acquire professional competences - from the ability to research and produce ideas, organize the creation process, to deliver the presentation of the finished product, in our case – books.

It is emphasised that children's books created by students as educational projects often become real publishing projects. For instance, the students' work "Lina and Leo fly" was published by the "Little Beetle Press" publishing house in Ireland in the "Ukrainian Read Faces" series, and Olena Herasymova's Bachelor's project "Ellisiv and the Ellisives. Ukrainians in Norway" became interesting for the management of the Kyiv publishing house "Zhnets".

The use of innovative technologies in the creation of children's books is highlighted as a priority, and experiments with artificial intelligence are described. This has shown students both the great opportunities and challenges of the use of artificial intelligence in the creation of children's books. The authors conclude that training of editors, publishers, authors and illustrators of children's books is a matter of national importance, it is work for the future.

Keywords: children's book, project-based learning, editor, artificial intelligence.

ВСТУП

У творенні дитячих видань чільне місце належить редакторові. Редактор дитячих видань має володіти комплексом компетентностей, зокрема:

- інноваційне мислення і бачення;
- здатність долати стереотипи та виявляти соціально значущі й цікаві для дітей теми;
- вміння моделювати майбутнє видання, просувати його, працювати з аудиторією тощо.

Звичайно, важливе значення має ознайомлення студентів з теоретичними джерелами, найновішими тенденціями на ринку дитячої книжки за кордоном і в Україні, занурення їх у фахове середовище через вивчення досвіду роботи українських і міжнародних інституцій, які опікуються виданнями для дітей, центрів дослідження дитячої літератури. Проте набуття і розвиток окреслених вище компетентностей неможливе без реалізації конкретних проєктів під час навчального процесу.

ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДґРУНТЯ

“Проєктне навчання – це метод навчання, за якого студенти набувають знань та навичок, працюючи тривалий час, щоб досліджувати та відповідати на справжнє, цікаве та складне запитання, проблему чи виклик” – таке визначення пропонують дослідники і розробники ресурсу PBLworks (Project Based Learning) у статті “Золотий стандарт проєктного навчання: Практика викладання на основі проєктів” (*Gold Standard PBL: Project Based Teaching Practices*, 2024). Цей метод особливо результативний і в навчанні майбутніх редакторів книжок загалом, а книжок для дітей передусім. Оскільки він скерований на реальні соціально/ особисто значущі проєкти, то це завжди цікаво студентам. У роботі над проєктом студенти набувають фахових компетентностей – від уміння продукувати ідеї, їх досліджувати, організовувати процес творення і до реалізації та презентації готового продукту. У нашому випадку – книжки. Суть проєктного методу в тому, а тут ми погоджуємося з Яніка Соліс (Janica Solis), що це не просто «виконання проєктів, це насамперед – процес. Це експериментування, насолода процесом і пристрась до навчання (Janica Solis, 2022). А “навчання, найефективніше тоді, коли приносить радість” (Хігні Джозеф, 2023, с. 10). Викладачеві важливо вловити / відчувати зацікавлення аудиторії, скерувати її до розмислу над ідеями/темами, які можуть бути цікаві їхнім майбутнім читачам. Варто пам’ятати, що “фундаментальні інструменти проєкту насправді ніколи не змінюються, однак тонкощі застосування цих інструментів для успішної реалізації проєктів, здається, змінюються завжди, підлаштовуючись під новий час” (Гордон Драйден & Джаннетт Вос, 2011, с. 20). І оте “підлаштування під

новий час” і під конкретну студентську аудиторію – визначальне для успішного проєктного навчання. Наш досвід – підтвердження цієї тези.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ, МЕТОДОЛОГІЯ І ДАНІ

Метою дослідження є опис досвіду застосування проєктного методу навчання під час підготовки редакторів дитячих видань. Застосування аналітико-синтетичного, порівняльного, описового методів та системного підходу дало змогу узагальнити та систематизувати досвід проєктного методу навчання у створенні дитячих книжкових проєктів студентами кафедри видавничої справи та редагування Навчально-наукового інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

РЕЗУЛЬТАТИ І ДИСКУСІЇ

Тематичні профілі навчальних проєктів. Серед тематичних профілів у курсі виокремлюємо такі:

- робота з історичною, соціальною пам'яттю (люди, події, місто, місця);
- екологія, природа;
- родинні цінності.

До кожного профілю готуємо пропозиційний пакет гіпотетичних проєктів для створення книжки для дітей. Обговорюємо зі студентами. Під час обговорення народжуються нові профілі, часто дуже несподівані. Слово завжди за студентами. Роль викладача суто фасилітаторська – підказати, спонукати, показати дорогу, бути поруч і водночас здаля.

Під час обговорення пропозиційних пакетів, вишування, тем/ проблем було виявлено, що на книжковому ринку немає книжок про дітей Ярослава Мудрого. Як заповнити цю лаку? Розпочали з джерел. Викладачі організували екскурсію до Софії Київської (попередньо домовившись з науковим працівником музею про спеціальну інформацію: які відомості є про дітей, чим вони грались, у що одягались, чим цікавились, як вчилися і хто їх навчав). Такий підхід виявився плідним і в процесі, і в результаті. У процесі творення студенти занурювались у дослідження історичних реалій часів Київської Русі, писали текст, критично осмислювали його зміст, творили ілюстрації. І текст, і ілюстративний ряд студенти тестували на фокус-групах цільової аудиторії, знову редагували, дописували/ переписували фрагменти тексту. Розслідувально-дослідницька і пізнавальна компонента була частиною самостійної роботи, під час обговорення на заняттях складалась цілісна картина конкретного історичного періоду, життя князівських дітей, дитинства. Такий формат роботи позитивний, бо сприяє самонавчанню, вчить перевіряти факти, шукати відповідні до часу слова, образи, консультиватись з різними фахівцями. Результат – дві книжки: “Ніч у бібліотеці. Як читали діти Ярослава Мудрого” (залікова робота, 2018 рік) і “Єллісів та еллісівці. Українці в Норвегії” – (бакалаврський проєкт, 2019 рік).

Студенти тонко реагують на “новий час”, свій час, на запити дитячої аудиторії. Російсько-українська війна загострила сприйняття і відчуття нових воєнних реалій. Тематичні профілі доповнено проблемами безпеки, страху, дому як місця закорінення, спілкування тощо. Студенти працювали над заліковими проєктами:

- “Медуся шукає дім” – про херсонських бджіл (2023 рік);
- “Літакові вірші” – переклад віршів з російської українською – родинна історія (2023 рік);
- “Абетка міст України” (2023 рік) тощо.

Як подолати страх ? Над цією проблемою студентка працювала в бакалаврському проєкті “Як не боятися страху”. Вона сама написала текст, переклала англійською мовою (досвід перебування за кордоном утвердив її у важливості творення книжок-двомовок). Цінним вважаємо те, що студенти долучають до своїх проєктів родичів, які пишуть тексти, створюють ілюстрації, інтерактивні матеріали, є першими читачами і критиками. Таке спільнотворення додає теплоти і родинності навчальному курсові, радісних емоцій не тільки всім учасникам проєкту, а й їхнім родинам.

Українські діти потребують і ще довго потребуватимуть психологічно виваженої книжки в усіх аспектах: тексту, його тональності, ілюстрацій тощо. Тому актуальним у контексті творення книжок для дітей є пайдологічний підхід, на якому наголошує Емілія Огар. Вона вважає, що “брак “пайдологічних знань” у дитячого письменника чи художника, видавця чи бібліотекаря [...] приводить до нерозуміння свого читача і невміння працювати на нього і з ним, до появи неефективної у виховному, пізнавальному, навчальному та естетичному плані книжкової продукції” (Емілія Огар, 2012, с. 108). Це авторка писала ще до війни, тепер ця думка набуває особливої ваги. Нам потрібно вивчати, обговорювати нові реалії процесу соціалізації дитини, уже “альфа-дитини”, яка не уявляє життя без гаджетів, поведінка якої формується у воєнний час під звуки сирен і в укритті, у проживанні втрат не тільки місця/міста, дому, а й рідних людей. Маємо ретельно працювати над цим, навчати цього студентів, майбутніх творців дитячих, і не тільки, книжок. На цьому наголошує і Марія Стахів, зазначаючи, що “доброю практикою для українського видавничого ринку стало залучення до створення книжок експертного середовища – зокрема дитячих психологів, професійні коментарі й зауваження яких допомагають створювати кращі книжки для дітей” (Марія Стахів, 2024).

Особливості реалізації різних етапів проєктної діяльності під час підготовки навчальних проєктів. Робота над навчальним проєктом відбувається загалом за класичними етапами проєктної діяльності:

1. Розроблення концепції (концептуальне проєктування, розслідування/дослідження).
2. Планування (створення ескізу).
3. Практичне виконання проєкту, презентування, аналіз.

4. Використання результатів проєкту.

Розроблення концепції (концептуальне проєктування). На цьому етапі організуємо мозкові штурми, щоб проговорити й виявити тематичні блоки, яких бракує, або й яких ще нема чи мало їх на українському книжковому ринку. Обов'язково опрацьовуємо матеріали з вікової психології, працюємо з “фокус групами” – молодшими братами, сестрами, сусідами, родичами. Так одержуємо мінізріз запиту на тему/ книжку.

Планування (створення ескізу). Ми прихильники Agile-методології, тому використовуємо папір, маркери клейкі стрічки, інші прості засоби візуалізації. адже “вони допомагають зробити процес роботи видимим та керованим, інтуїтивно зрозумілим, не потребують значних когнітивних зусиль...” (Мартін Роберт, 2023, с. 172).

Практичне виконання проєктів. Студенти працюють за моделлю організування роботи у видавництві з відповідним розподілом функціональних обов'язків. У команді є редактори, верстальники, дизайнери та коректори. Студенти моделюють графічний образ книжки, гармонізують його з текстом, працюють над шрифтовою та кольоровою гамою, оформляють вихідні відомості. Ці суто фахові редакторсько-видавничі компетентності, звичайно, потребують конкретних знань з інших курсів. Фокусування професійних компетентностей в одному проєкті дає змогу студентам поглибити практичні навички, а також набути нових, як-то, написати текст для дитячої книжки, чи хоча б спробувати створити образ героя / героїв, спробувати створити/ дібрати/ замовити ілюстрації, протестувати це на цільовій аудиторії. Під час презентування проєкту студенти аналізують, критично осмислюють продукт загалом і внесок кожного учасника проєкту, виявляють вузькі місця, пропонують хай уже гіпотетичні, але вдосконалені варіанти, тобто важливий акцент не тільки на результаті, а на процесі. Це розвиває такі актуальні в наш час компетентності, як креативність, критичне мислення, вміння співпрацювати, фахово комунікувати, брати відповідальність на себе.

Використання результатів проєкту. Дитячі книжки, створені студентами як навчальні проєкти, часто стають реальними видавничими проєктами. Наприклад, робота студентів “Ліна та Лео літають” вийшла друком у видавництві “Little beetle press” в Ірландії в серії “Українські читай лики”, а бакалаврський проєкт Олени Герасимової “Єллісів та еллісівці. Українці в Норвегії” зацікавив керівництво київського видавництва “Жнець”. Разом із командою видавництва книжку було доопрацьовано (авторка дописала на замовлення видавництва ще кілька розділів), розроблено професійний дизайн та подано на мистецький конкурс “Книжка до 30-річчя Незалежності України”, оголошений Міністерством культури України 2021 року. Книжковий проєкт виграв конкурс, було надруковано 500 примірників, які надійшли до фондів національних й обласних бібліотек України. В архіві курсу є й інші цікаві проєкти, які могли б привернути увагу видавців і побачити світ. Може після війни.

Застосування інноваційних технологій у творенні дитячих книжок – наш пріоритет. Експерименти зі штучним інтелектом окреслили оригінальні й цікаві моменти, які розкрили студентам і великі можливості, і водночас виклики. Це стало підставою до організації 23 квітня 2023 року онлайнового круглого столу *“Редакторські практики використання штучного інтелекту: переваги й нові виклики chatGPT”* в Асоціації українських редакторів разом з видавництвом “Ранок” й Українським національним офісом інтелектуальної власності та інновацій. Спікерами вебінару були:

- Роман Головенко, керівник юридичного відділу Інституту масової інформації;

- Віктор Круглов, директор видавництва “Ранок”, яке видало дитячу книжку “Хочу на Марс”, текст та ілюстрації для якої створено за допомогою штучного інтелекту. Редактори формулювали запитання штучному інтелектові від імені дитини. Дизайнери навчали нейромережу створювати тематичні малюнки;

- Ольга Кулініч, начальниця департаменту “Академія інтелектуальної власності” Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій;

- Павло Салига, UX архітектор, видавець, головний редактор журналу “Дуршлаг” (чергове число журналу створено за допомогою ШІ).

На цьому вебінарі ділились своїм досвідом і наші студенти (вони впродовж семестру активно співпрацювали з ШІ і мали вже свій набуток і проблем, і напрацювань).

Такі підходи до навчального курсу, звичайно, потребують часу, повної залученості передусім викладача, кожного студента. Це курс, який спонукає до творчості, до дії, курс, який має високий емоційний потенціал і практичне фахове підґрунтя для концептуальної редакторської діяльності.

ВИСНОВКИ

Навчання редакторів, видавців, авторів, ілюстраторів дитячих книжок – справа державної ваги, це робота над майбутнім. В наших умовах це надважливо і відповідально. Втім щороку зменшується кількість годин, курси стають модулями, на цьому акцентують колеги з інших навчальних закладів, де готують редакторів. А варто було б думати над міждисциплінарними (і навіть міжуніверситетськими) комплексними повноцінними курсами, взаємодією кафедр, студентів і викладачів. Новий час, тривожний час, ставить перед нами нові завдання не тільки щодо тематичних профілів, а й щодо інших засобів творення текстів, оформлення їх тощо.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

Гордон, Драйден, Джаннет, Вос. (2011). Революція в навчанні. Перекл. з англ. М. Товкало. Літопис.

- Мартін, Роберт. (2021). Чистий Agile: назад до основ. Пер. з англ. В. Луненко. Вид-во “Ранок”: Фабула.
- Огар, Е. (2012). *Дитяча книга в українському соціумі (досвід перехідної доби)*. Світ.
- Стахів, М. (2023). Війна. Діти. Література: Дитячі книжки та війна в Україні. *Goethe-Institut*. <https://www.goethe.de/prj/lek/uk/--/wrrchldrn.html>
- Хігні, Джозеф. (2020) Основи управління проектами. Пер. з англ. Я. Машико. 5-те вид. Фабула.
- Gold Standard PBL: Project Based Teaching Practices*. (2024). *PBLWorks*. <https://www.pblworks.org/what-is-pbl/gold-standard-teaching-practices>
- Solis, Janika. (2022, April). How to use Project-Based Learning approach to build learning environments. *Teachfloor*. <https://www.teachfloor.com/blog/how-to-use-project-based-learning-approach-to-build-learning-environments>

REFERENCES

- Gordon, Draiden, Dzhanet, Vos. (2011). *Revoliutsiia v navchanni* [Revolution in education] (M. Tovkalo, Trans.). Litopys [in Ukrainian].
- Heagney, Joseph. (2020). *Osnovy upravlinnia proektamy* [Basics of project management] (Ya. Mashyko, Trans.). (5th ed.). Fabula [in Ukrainian].
- Martin, Robert. (2021). *Chystyi Agile: nazad do osnov* [Pure Agile: back to basics] (V. Lunenko, Trans.). Ranok: Fabula [in Ukrainian].
- Ohar, E. (2012). *Dytiacha knyha v ukrainskomu sotsiiumi (dosvid perekhidnoi doby)* [Children's book in Ukrainian society (experience of the transitional period)]. Svit [in Ukrainian].
- Stakhiv, M. (2023). Viina. Dity. Literatura: dytiachi knyzhky ta viina v Ukraini [War. Children. Literature: children's books and the war in Ukraine]. *Goethe-Institut*. <https://www.goethe.de/prj/lek/uk/--/wrrchldrn.html> [in Ukrainian].
- Gold Standard PBL: Project Based Teaching Practices*. (2024). *PBLWorks*. <https://www.pblworks.org/what-is-pbl/gold-standard-teaching-practices>
- Solis, Janika. (2022, April). How to use Project-Based Learning approach to build learning environments. *Teachfloor*. <https://www.teachfloor.com/blog/how-to-use-project-based-learning-approach-to-build-learning-environments>

Maryna Zhenchenko, Dr.Sc. (Social Communication), Professor, Director of the Maksymovych Scientific Library, Professor of the Department of Publishing and Editing, Scientific and Educational Institute of Journalism, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7130-4509>
mizhenchenko@knu.ua

Yaroslava Prykhoda, PhD (Philology), Assistant Professor, Assistant Professor of the Department of Publishing and Editing, Scientific and Educational Institute of Journalism, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1779-9539>
prykhoda@knu.ua

Женченко, М. & Прихода, Я. (2024). Як підготувати редактора дитячих видань? Досвід проектного навчання. *Дитяча література: інтердисциплінарний дискурс*, 1 (1), 90 – 97.

У статті за допомогою аналітико-синтетичного, порівняльного, описового методів та системного підходу систематизовано досвід проектного методу навчання у створенні

дитячих книжкових проєктів студентами кафедри видавничої справи та редагування Навчально-наукового інституту журналістики.

За допомогою методу кейс-стаді узагальнено практики формування соціально значущих тематичних профілів для навчальних проєктів: робота з історичною, соціальною пам'яттю (люди, події, місто, місце); екологія, природа; родинні цінності. Російсько-українська війна загострила сприйняття і відчуття нових воєнних реалій. Тематичні профілі доповнено проблемами безпеки, страху, дому як місця закорінення, спілкування тощо. Студенти працювали над заліковими проєктами: “Медуся шукає дім” – про херсонських бджіл; “Літакові вірші” – переклад віршів з російської українською – родинна історія; “Абетка міст України”.

Визначено, що у роботі над проєктом студенти набувають фахових компетентностей – від уміння продукувати ідеї, їх досліджувати, організовувати процес творення і до реалізації та презентації готового продукту. У нашому випадку – книжки.

Акцентовано на тому, що дитячі книжки, створені студентами як навчальні проєкти, часто стають реальними видавничими проєктами. Наприклад, робота студентів “Ліна та Лео літають” вийшла друком у видавництві “Little beetle press” в Ірландії в серії “Українські читайлики”, а бакалаврський проєкт Олени Герасимової “Єллісів та еллісівці. Українці в Норвегії” зацікавив керівництво київського видавництва “Жнець”. Серед пріоритетів виокремлено застосування інноваційних технологій у творенні дитячих книжок та описано експерименти зі штучним інтелектом, які продемонстрували студентам і великі можливості, і водночас виклики використання штучного інтелекту у творенні дитячих книжок.

Зроблено висновок, що навчання редакторів, видавців, авторів, ілюстраторів дитячих книжок – справа державної ваги, це робота над майбутнім.

Ключові слова: дитяча книжка, проєктне навчання, редактор, штучний інтелект.

Zhenchenko, M. & Prykhoda, Ya. (2024). How to Prepare an Editor for Children's Publications? Project Learning Experience. *Children's literature: interdisciplinary discourse*, 1 (1), 90 – 97.

Received: February 02, 2024; **Accepted:** April 29, 2024.